

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

<p>Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.</p> <p>Előfizetési ár: Egész évre 4 frt Fél évre . . 2 frt</p>	<p>Főszerkesztő és laptulajdonos: Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.</p>	<p>Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST VI, Érsek-utca 2. szám.</p>
<p>Felelős szerkesztő: ZELLIGER VILMOS.</p>		<p>Főmunkatársak: Cenner Lajos és Györfly Lajos.</p>

TARTALOM: A gyermek, a tanító és az iskola hovátartozandósága. Bertalan Vincze. (Folytatás.) — Az egyházamban való tanítás. Juhász Sándor. — Tárcza: Csin-gi-ling! Szokoly István. — Irodalom és művészet. — Vegyesek. — Hirdetések.

A gyermek, a tanító és az iskola hovátartozandósága.

(Folytatás.)

Minél közelebb áll akár az állam, akár az egyház az egyetemességhez, annál nagyobb erőben és hatalomban, és egyuttal annál biztosabb is léte. Innen van, hogy a kath. egyház hatalma és nagysága isteni rendeltetésén kívül is kimagaslik a többi hitvallások közül. »Egy az Ur, egy a hit«, mondja szent Pál az efezusiakhoz írt negyedik levelében (1–6.). Igen ám, de kit illetnek e szavak? Kit illetnének mást, mint a róm. kath. anyaszentegyházat, melynek első látható fejének, Péternek adatott az egységes hatalom fentartása, midőn Jézus így szólt hozzá: »És én mondom neked, hogy te Péter vagy s e köszálon fogom egyházamat építeni.« (Szent Máthé 16, 13–19.)

Már pedig, ami kétségtelen, ha a róm. kath. anyaszentegyház egyedüli birtokosa ama hitnek, melyet Jézus tanított, ugy azt illetik az ígéretek is, melyeket Péterre alapított egyházának tett. Mi következik ebből? Az, hogy Istennek tetsző embert, t. i. valláserkölcsös embert csakis a kath. egyház által hirdetett tan által lehet nevelni s e nevelés is csak oly egységes lehet, mint maga a római kath. egyház s benne a Jézus által hirdetett isteni kinyilatkoztatás tana, a hit.

Lehet-e tehát csodálni, ha a kath. egyház kárhoztatja mindama elveket, melyek feladatának teljesítésében őt gátolják, lehet-e csodálni, ha a harcot felveszi elleneivel szemben és az isteni kinyilatkoztatások érveinek egész rajával a küzdőterre lép meggyőzni az észgőgöt, mely legszebb isteni adományával pártütője lett atyjával, az Istennel szemben. Lehet-e csodálni, ha az észgőg által összehordott bölcséleti elveken felépült s általa kormányzott államot óva inti az oly hatalmi beavatkozásoktól, mik nem ezt, hanem kizárólag az Istent illetik. Lehet-e csodálni, hogy az egyház egész erkölcsi hatalmának súlyával az állam és a család közé áll megvédeni az Isten által ajándékozott természetes jogon fekvő szabad akaratát a szülő-

nek, midőn kimondja, hogy a gyermek csak bizonyos határon túl az államé, azon belől a család által az egyházé, melynek jogbirtokló útja a földtől az égig vezet.

Az egyház eme küzdelmében nekünk, mint kath. tanítóknak, kétszeres feladatunk résztvenni, mert mint kath. tanítóknak 1-ször tudatában kell lennünk annak, hogy a család-alapítás Isten által alapított s Krisztus által szentségi méltóságra emelt szövetség kötése két nembeli ember között a szabad akarat, illetve szabad elhatározás alapján s mint ilyen egyedül és pedig közvetlenül az Istené s közvetve általa alapított egyházé, kinek hatalmában van a szövetség megkötése felett Isten malasztját, tehát a lelki ajándékok legfenségebb ajándokát adományozni, vagy azt, ha a szövetség Isten törvényével ellenkezik, tőle megtagadni. 2-szor: Mert nekünk, kik a keresztény család gyermekjei nevelésének kiegészítő eszközlői vagyunk, tudnunk kell az okokat s az okozatokat, melyek a gyermeknek a családban való egységes lelki nevelését áldásossá s ezzel ellentétben áldástalanná teszik akár a családra, akár az egyházra, akár a hazára nézve. S végre 3-szor lélekművelőknek, gyakorlott lélek-buvároknak kell lennünk, hogy a gyermek lelki hovátartozandóságát kézzelfoghatólag bizonyítsuk be a modern theoria szerint való felfogások ellenében, mik a lelki tehetség alapjait, különösen az akaratot hol ide, hol oda hajlitják, az idő és kor változó viszonyai és körülményeihez mérten.

Az elsőre nézve, illetve annak bebizonyítására illetékesnek egyedül azt a kort tartom, melynek tagjai egyházunkban, Krisztustól nyerték hatalmukat: őt itt a földön képviselni. Jóllehet annak történeti fejleményeire mi is képesek vagyunk, de benső, ugymondjam dogmatikai érvelésre kizárólag ők hivatvák legelső sorban.

Ámde a másodikra nézve a ker. paedagogia fegyverével ott állunk mi kath. tanítók, mint népnevelők, kik az egységes nevelés áldásosságától áthatva bizonyítjuk, hogy az egyetemes nevelés alapfeltétele az egységes vallásos nevelés szükségszerű paedagogiai követelménye, mely lényegében

hordja azt, hogy a gyermek, vallásos neveltetését illetőleg, a család kizárólagos tulajdonául tekintessék.

A nagy államcsalásban a főt képviselők, hatalmi közegek, egyes kasztok vagy egyes egyének érdemein túli becézése vagy üldözése: a polgároknak mindig ellentétes érzelmeket kelt s jóformán annak lehet tulajdonítani azon átalakulásokat, melyekben nemcsak egyes polgárok, de egész népek is áldozatul estek. És a családban? Szemünk előtt folyik le a családok élete s akárhányszor van elég alkalmunk a családfőknek gyermekeik iránt tanusított magaviseletéből példát szereznünk. Vajjon a testvéri szeretet felbomlásának miben találjuk okát s a szülői szeretet kihalásának? Bizony-bizony semmi másban, mint a szülők nem egységes nevelésében. Míg az apa vagy anyja egyik-másik gyermeket ugyszólván majomszeretettel övez, addig a többi szeretetéről azzal győzi meg, hogy különféle gúnynevekkel illeti s a gyermek akaratlan, vagy mondjuk akarva, véghez vitt hibás tetteit ütéssel, ide-oda való dobással bünteti. Mi ennek a természetes következménye, mi lenne egyéb, minthogy a gyermekben szülője iránt tartozó szeretetét, az attól való rettegés, félelem, a testvér iránti szeretetet pedig az önzés, az irigység és gyűlölség váltja fel, mik csak alkalomra várnak, midőn a nevelés e salakján fejlődött kedély alapján a már önálló működésbe jutott akaratról lehull a bilincs. Feldulja a családi békét s termékenyítő magjává lesz az örökös perpatvarnak, melyben a drámák és tragédiák ép úgy nem fognak hiányozni, mint egyes népek nagy társadalmi átalakulásában.

Az ily családi fekély egyesegyedül a ferde útra

tevédt kedélyképzésben találja csiráját, és jegyezzük meg, e csirának alkatrészeiben ugymondjam éltető elemet képez a gyermek különböző vallásban történendő neveltetése is, miután teljes lehetetlenség feltenni azt, hogy egy apa vagy anyja ugy szeresse azon gyermekét is, ki nem az ő vallását követi. Míg ellenben, ha a gyermekek vallásos neveltetése akár az apa, akár az anyja vallási meggyőződése, hite szerint egységesen történik, különbség nélkül fogja őket szeretni az apa ép úgy, mint az anyja. S ha bármelyikök a lemondás áldozat-oltárán van: gyermekei vallásos neveltetését illetőleg saját vallásából nyert felfogásait nem fogja alkalmazni, azok elfogadására nem fogja kényszeríteni, hanem azokat egységes irányban fogja érvényesíteni s így a szeretetet, a tiszteletet, a békét fogja fejleszteni és erősíteni, mely utóbbira oly nélkülözhetlen szüksége van minden családnak, s mely csak ott honol, hol a családok tagjaiban osztatlan a szeretet és tisztelet.

Valódi erkölcsi embert a vallásosság tesz, mert az erkölcsi erények, illetőleg az erkölcsös élet motívumai a vallásban találják gyöküket, termékenyítő ágya, talaja pedig a szív, vagy kedély. A minő arányban foglaltatik a szív vagy kedélyképzés a vallások törvényeiben, azon arányban található fel az erkölcsi képesség foka, de eme erkölcsi fok meghatározásában minden vallás magának vindikálja az elsőbbséget s ezen elsőbbségért folyó küzdelemből származik a verseny, melyből duló harcok, a vallásos meggyőződésből származott pártviszályok keletkeztek: az ugynevezett vallásháborúk.

A vallásháborúnak átkos eredményei ismertek előttünk, azok erkölcsi szempontból vett részletezése nem ezen értekezés feladata, de hason-

TÁRCZA.

Csin-gi-ling!

Volt egyszer ötven forintom; jóakaróim telebeszélték a fejemet, hogy lovakat vegyek, mert így sokkal jobban fog menni a gazdálkodás.

Szegény ötven forint! Szegény lovak!

A csábító szép jövő: kocsikázni a »saját« fogaton, nem megvetendő mulatság, különösen egy szerény falusi tanítónak (a teljesítendő földmunkálattal persze csak másodrendű dolognak tartván).

A legközelebbi vásáron meg volt a két ló: Dári és Sári; egy szemmel néztek ketten; koruk: fájdalom, erre biztos adattal nem szolgálhatok, de hogy nem voltak fiatalok, az bizonyos.

A gazdálkodás megindult teljes erővel; kocsi, eke, borona, sőt még a kocsis is kölesön lett véve. Néha pedig ragyogó szemekkel, büszke magatartással és kipirult arczzal magam teljesítém e fontos tisztelet: Gyí Dári, gyí Sári!

Az állatvédő-egyesületnek nem lévén tagja, sőt még akkor a szabályait sem ismertem; csakis így eshetett meg egyszer, hogy egy nap háromszor

mentünk az erdőre fáért, úgy jó két óra járásnyira. De nem is mentünk többé...

Az utolsó térésnél, épen a ház előtt dőlt ki Dári a hámból. Lefeküdt, lábait ég felé állítva, rémületére gazdájának s mosolygó szánakozására a körülállóknak.

Dári ne! hasztalan, nem akart lábra állni; pedig élet még volt benne.

Végre is megszánták vergődését a jó emberek, s rudak segélyével állították talpra. Dári állt, végtelen nagy örömmre.

Hogy ezen órától nagyobb gondviselője volt volna valaha mint én, azt kénytelen vagyok kétségbe vonni.

Eljött végre a rég várt vásár, és Dári—Sári kiállítottak annak bizonyágául, hogy minden kényelemnek egyszer — sajnos — vége szakad.

Szerencse, hogy van Budapesten állatkert, mert csakis ezen bölcs intézménynek köszönhettem, hogy Sári 7, Dári 5 forintért elkelt.

Lovak nélkül, gyalog, szomorúan ballagtam haza felé. Az úton egy elhatározásom támadt; eszmém, mint szokják mondani; még pedig: megpróbálni a lótenyésztés egyik újabb módját: csikókat nevelni ló és széna nélkül...

Ezt a kis élet-epizódot csak azért toltam előre, hogy annál jobb világításba helyezhessem az utóbbit.

latul véve, bátran reá mutathatok, hogy valamint az államokat az államokkal, azonképen egyes nemzetekben is, mint például hazánkban nemcsak a nyelvben egységes népeket, hanem családban a férjet hitvesével, testvért testvérral hozott éles ellentétbe, s a békét feldúlva, annak létét kétségessé tette vagy megsemmisítette. Ámde Péter hajója, a róm. kath. egyház tana, ott áll dagadozó vitorláival s kormányosa reá mutat a béke révpartjára, midőn az ember Isten adta természeti jogát védve, kijelenti, hogy a család békéje a vallásos nevelés egységében találja biztosító zálogát, miért is a különböző vallású egyének által kötött szövetséghez csak azon esetben járul áldásával, ha e béke elengedhetlen feltételét, hogy minden gyermek nemi külömbiség nélkül kath. vallásban neveltessék, a más vallást hívó elfogadja s annak megtartására magát kötelezi. De fentartja a szövetség költése előtt az ember akaratára a szabad rendelkezési jogot s ha fáj is, hogy e föltételt el nem fogadó ember nem egyházában lép szövetségre, az egységes vallásos nevelés biztosítéka tekintetéből a házasságot érvényesnek, felbonthatlannak tartván, a szülők rendelkezési jogába nem avatkozik.

Lám, mily óriási színvonalon áll a nevelés magaslátán a kath. egyház s miért, mert a szeretet vallása s mint ilyen örökös feladatául tekinti a szeretetet ápolni, mely csak ott talál édes otthonra, hol a családban a gyermekek vallásos nevelése egy irányú; ezen egy irány folytán kizárva levén minden oly erkölcsi fogyatkozás és bűn, mely épen a különböző vallású nevelésben találja okát, minők az egymás iránti tiszteletlenség, a közöny, az istentagadás, az élvhajászat és sok más családi,

Azt tetszik tudni a kedves olvasónak, hogy e becses lap hasábjain nem rég egy pályázati hirdetés jelent meg. Az ember vakmerő, belátom, mert ezt már magamon is szerencsés lehettem tapasztalni. És nem lehet csodálni; mert azok a »sárga csikók« nagyon csiklandozzák az embert. Eh! a munka nem szégyen, dolgozzál és remélj! és dolgoztam.

Most még csak azt kell ide jegyezmem, hogy a mi kis falucskánknak legizgalmasabb órája az, midőn a derék Mihály gazda beállit »László szerker«-ével, a »posztkiszli«-vel a posta udvarába.

Mit hozott a posta? Mi hír a nagy világban? Hol van megint egy újabb Panama?

Egy nap mikor elindultam a »mit hozott a posta«-ért, valamiért vissza kelle térnem. »Kár már egy lépést tenned, ugy sem lesz szerencséd«, szól baljóslatlag Bertuskám. Asszony, ne tréfálj! csak már egyszer ki tudnálak gyógyítani abból a babonából. És elmentem.

Mihály gazdánk már akkor megérkezett. A kedves öreg postamester úr olyan különös mosolygó arcczal fogadott: No uram, pénzeslevél! Kérem ne tessék tréfálni, mert nincs rosszabb, mintha szunnyadó vágyunk felkeltetvén, azt ki nem élégithetjük. Már pedig ez az, és ha fogásom nem esal, valami érczpenz-féle. Eh, ne tanakodjunk

társadalmi fekélyek, mik nem csak egyes családoknak, hanem államoknak erkölcsi bukását idézik elő és azok sirját is előkészítik, pedig variálva Berzsenyi szép mondását jaj annak az államnak, hol az erkölcs megdőlt, mert »rabigába görnyed.«

(Folyt. köv.)

Bertalan Vincze.

Az egyhuzamban való tanítás.

A Népinevelők budapesti egyesületének f. évi január havában tartott ülésén az egyhuzamban való tanítás képezte a vita tárgyát. A többség ugyan a kérdés mellett foglalt állást, de voltak akik elleneztek. Emezek vezérszónoka Komócsy bátyánk, odaszól amazokéhoz, Walterhez, hogy álljon el a zárbeszédőtől, mert eddigi felszólalásával teljesen meggyőzte őt (Komócsyt), hogy neki van igaza. Én is így jártam ellenfeleimmel.

Mindenesetre örvendetes körülmény, hogy a kérdés fölvetése által ily élénk vitát provokáltam e t. lapok hasábjain, s ha nem is közvetlenül, miként ezt igen tisztelt ellenfeleim állítják, de legalább közvetve hozzá járultam ezen aktuális kérdés tisztázásához.

Megvallom azonban őszintén, hogy rám a felidézett vita hangja és iránya sajátságos benyomást gyakorolt; eltekintve attól, hogy ellenfeleim egyike másika fölületesen nevezett s érveimet igen gyengéknek találta, volt olyan is, ki azzal vádolt, hogy a szívet és lelket nemesítő hit- és erkölcsen fel-említésével csak a szerkesztő úrnak akartam hizelegni. Ez egyenes gyanúsítás s ki is kérném magamnak, ha ugyan elvem nem tiltaná a személyeskedés terére lépni.

soká; lássuk őt! kérem az ollót. És a boriték felvágatik: csin-gi-ling! s egy arany csikó sietve bújik az asztal alá. Megállj te! hát nem látod nevelő gazdádát? Tyú, még utoljára a »Népinevelő« indítványát csakugyan elfogadta Wekerle úr s mintául küldött mindegyikünknek egy 20 koronásat. Jó indulatra vall. De ni! még valami kemény most is van benne. Tejsasszony! szabad kérni egy pohár vizet? Mert az embernek jó előre látónak lenni. . .

A vizet megittam. Csin-gi-ling! megint egyik. Ej, de áldott egy levél! Ni! ez meg a harmadik, szólok lelkesülve, mert tetszik tudni: három a magyar. Ez mind semmi! azaz, hogy nagyon sok, de legtöbb mégis a levél. Ezt már csak otthon olvassuk el, anyjukom körében.

Isten áldja meg kedves postamester úr; de pardon! téjsasszonyt majdnem elfeledtem, de ni, csak hogy el nem tévedek, nem találok a kilincsre. Meg van mégis.

Kiértem a szabadba; soha nem láttam ily szép rózsapírban a csendes estét. De jó, hogy nem vagyok városban. Mennyi párbajnak lehetett volna indító oka ezen öröm; itt azonban szerencsére, az esti órákban, már senkibe sem ütközhetik az ember.

Rövid volt az úr, de most oly sokáig tartott hazamenni, Végre nesztelenül lépek a konyhába,

hordja azt, hogy a gyermek, vallásos nevelését illetőleg, a család kizárólagos tulajdonául tekintessék.

A nagy állameszalásban a főt képviselők, hatalmi közegek, egyes kasztok vagy egyes egyének érdemein túli becézése vagy üldözése: a polgároknak mindig ellentétes érzelmeket kelt s jóformán annak lehet tulajdonítani azon átalakulásokat, melyekben nemcsak egyes polgárok, de egész népek is áldozatul estek. És a családban? Szemünk előtt folyik le a családok élete s akárhányszor van elég alkalmunk a családfőknek gyermekeik iránt tanusított magaviseletéből példát szerezni. Vajjon a testvéri szeretet felbomlásának miben találjuk okát s a szülői szeretet kihalásának? Bizony-bizony semmi másban, mint a szülők nem egységes nevelésében. Míg az apa vagy anya egyik-másik gyermeket угyszólván majomszeretettel övez, addig a többi szeretetéről azzal győzi meg, hogy különféle gúnynevekkel illeti s a gyermek akaratlan, vagy mondjuk akarva, véghez vitt hibás tetteit ütessel, ide-oda való dobással bünteti. Mi ennek a természetes következménye, mi lenne egyéb, minthogy a gyermekben szülője iránt tartozó szeretetét, az attól való rettegés, félelem, a testvér iránti szeretetet pedig az önzés, az irigység és gyűlölség váltja fel, mik csak alkalomra várnak, midőn a nevelés e salakján fejlődött kedély alapján a már önálló működésbe jutott akaratról lehell a bilincs. Feldulja a családi békét s termékenyítő magjává lesz az örökös perpatvarnak, melyben a drámák és tragédiák ép úgy nem fognak hiányozni, mint egyes népek nagy társadalmi átalakulásában.

Az ily családi fekély egyesegyedül a ferde útra

tévedt kedélyképzésben találja csiráját, és jegyezzük meg, e csirának alkatrészeiben ugymondjam éltető elemet képez a gyermek különböző vallásban történendő neveltetése is, miután teljes lehetetlenség feltenni azt, hogy egy apa vagy anya úgy szeresse azon gyermekét is, ki nem az ő vallását követi. Míg ellenben, ha a gyermekek vallásos neveltetése akár az apa, akár az anya vallási meggyőződése, hite szerint egységesen történik, különbség nélkül fogja őket szeretni az apa ép úgy, mint az anya. S ha bármelyikök a lemondás áldozat-oltárán van: gyermekei vallásos neveltetését illetőleg saját vallásából nyert felfogásait nem fogja alkalmazni, azok elfogadására nem fogja kényszeríteni, hanem azokat egységes irányban fogja érvényesíteni s így a szeretetet, a tiszteletet, a békét fogja fejleszteni és erősíteni, mely utóbbira oly nélkülözhetlen szüksége van minden családnak, s mely csak ott honol, hol a családok tagjaiban osztatlan a szeretet és tisztelet.

Valódi erkölcsi embert a vallásosság tesz, mert az erkölcsi erények, illetőleg az erkölcsös élet motívumai a vallásban találják gyöküket, termékenyítő ágya, talaja pedig a szív, vagy kedély. A minő arányban foglalják a szív vagy kedélyképzés a vallások törvényeiben, azon arányban található fel az erkölcsi képesség foka, de eme erkölcsi fok meghatározásában minden vallás magának vindikálja az elsőbbséget s ezen elsőbbségért folyó küzdelemből származik a verseny, melyből dúló harcok, a vallásos meggyőződésből származott pártviszállyok keletkeztek: az ugynevezett vallásháborúk.

A vallásháborúnak átkos eredményei ismeretesek előttünk, azok erkölcsi szempontból vett részletezése nem ezen értekezés feladata, de hason-

TÁRCZA.

Csin-gi-ling!

Volt egyszer ötven forintom; jóakaróim telebeszélték a fejemet, hogy lovakat vegyek, mert így sokkal jobban fog menni a gazdálkodás.

Szegény ötven forint! Szegény lovak!

A csábító szép jövő: kocsikázni a »saját« fogaton, nem megvetendő mulatság, különösen egy szerény falusi tanítónak (a teljesítendő földmunkálatot persze csak másodrendű dolognak tartván).

A legközelebbi vásáron meg volt a két ló: Dári és Sári; egy szemmel néztek ketten; koruk: fájdalom, erre biztos adattal nem szolgálhatok, de hogy nem voltak fiatalok, az bizonyos.

A gazdálkodás megindult teljes erővel; koci, eke, borona, sőt még a kocsis is kölesön lett véve. Néha pedig ragyogó szemekkel, büszke magatartással és kipirult arccal magam teljesítém e fontos tisztelet: Gyí Dári, gyí Sári!

Az állatvédő-egyesületnek nem lévén tagja, sőt még akkor a szabályait sem ismertem; csakis így eshetett meg egyszer, hogy egy nap háromszor

mentünk az erdőre fáért, úgy jó két óra járásnyira. De nem is mentünk többé...

Az utolsó térésnél, épen a ház előtt dőlt ki Dári a hámból. Lefeküdt, lábait ég felé állítva, rémületére gazdájának s mosolygó szánakozására a körülállóknak.

Dári ne! hasztalan, nem akart lábra állni; pedig élet még volt benne.

Végre is megszánták vergődését a jó emberek, s rudak segítségével állították talpra. Dári állt, végtelen nagy örömmre.

Hogy ezen órától nagyobb gondviselője volt volna valaha mint én, azt kénytelen vagyok kétségbe vonni.

Eljött végre a rég várt vásár, és Dári—Sári kiállítottak annak bizonyosságául, hogy minden kényelemnek egyszer — sajnos — vége szakad.

Szerencse, hogy van Budapesten állatkert, mert csakis ezen bölcs intézménynek köszönhettem, hogy Sári 7, Dári 5 forintért elkelt.

Lovak nélkül, gyalog, szomorúan ballagtam haza felé. Az úton egy elhatározásom támadt; eszmém, mint szokják mondani; még pedig: megpróbálni a lótenyésztés egyik újabb módját: csikókat nevelni ló és széna nélkül...

Ezt a kis élet-epizódot csak azért toltam előre, hogy annál jobb világításba helyezhessem az utóbbit.

latul véve, bátran reá mutathatok, hogy valamint az államokat az államokkal, azonképen egyes nemzetekben is, mint például hazánkban nemcsak a nyelvben egységes népeket, hanem családban a férjet hitvesével, testvért testvérrel hozott éles ellentétbe, s a békét feldúlva, annak létét kétségessé tette vagy megsemmisítette. Ámde Péter hájója, a róm. kath. egyház tana, ott áll dagadozó vitorláival s kormányosa reá mutat a béke révpártjára, midőn az ember Isten adta természeti jogát védve, kijelenti, hogy a család békéje a vallásos nevelés egységében találja biztosító zálogát, miért is a különböző vallású egyének által kötött szövetséghez csak azon esetben járul áldásával, ha e béke elengedhetlen feltételét, hogy minden gyermek nemi különbség nélkül kath. vallásban neveltessék, a más vallást hívó elfogadja s annak megtartására magát kötelezi. De fentartja a szövetség kötése előtt az ember akaratára a szabad rendelkezési jogot s ha faj is, hogy e föltételt el nem fogadó ember nem egyházában lép szövetségre, az egységes vallásos nevelés biztosítéka tekintetéből a házasságot érvényesnek, felbonthatlannak tartván, a szülők rendelkezési jogába nem avatkozik.

Lám, mily óriási színvonalon áll a nevelés magaslatán a kath. egyház s miért, mert a szeretet vallása s mint ilyen örökös feladatául tekinti a szeretetet ápolni, mely csak ott talál édes otthonra, hol a családban a gyermekek vallásos nevelése egy irányu; ezen egy irány folytán kizárva lévén minden oly erkölcsi fogyatkozás és bűn, mely épen a különböző vallású nevelésben találja okát, minők az egymás iránti tiszteltlenség, a közöny, az istentagadás, az élvhajzásat és sok más családi,

Azt tetszik tudni a kedves olvasónak, hogy e becses lap hasábjain nem rég egy pályázatú hirdetés jelent meg. Az ember vakmerő, belátom, mert ezt már magam is szerencsés lehettem tapasztalni. És nem lehet csodálni; mert azok a »sárga csikók« nagyon csiklandozzák az embert. Eh! a munka nem szégyen, dolgozzál és remélj! és dolgoztam.

Most még csak azt kell ide jegyeznem, hogy a mi kis falucskánknak legizgalmasabb órája az, midőn a derék Mihály gazda beállít »László szerker«-ével, a »posztikiszli«-vel a posta udvarába.

Mit hozott a posta? Mi hír a nagy világban? Hol van megint egy újabb Panama?

Egy nap mikor elindultam a »mit hozott a posta«-ért, valamiért vissza kelle térnem. »Kár már egy lépést tenned, ugy sem lesz szerencséd«, szól baljóslatulag Bertuskám. Asszony, ne tréfálj! csak már egyszer ki tudnálak gyógyítani abból a babonából. És elmentem.

Mihály gazdánk már akkor megérkezett. A kedves öreg postamester úr olyan különös mosolygó arcczal fogadott: No uram, pénzeslevél! Kérem ne tessék tréfálni, mert nincs rosszabb, mintha szunnyadó vágyunk felkeltetvén, azt ki nem eléghetjük. Már pedig ez az, és ha fogásom nem csal, valami ércpéncz-féle. Eh, ne tanakodjunk

társadalmi fekélyek, mik nem csak egyes családoknak, hanem államoknak erkölcsi bukását idézik elő és azok sirját is előkészítik, pedig variálva Berzsenyi szép mondását jaj annak az államnak, hol az erkölcs megdőlt, mert »rabigába görnyed.«

(Folyt. köv.)

Bertalan Vincze.

Az egyházban való tanítás.

A Népnevelők budapesti egyesületének f. évi január havában tartott ülésén az egyházban való tanítás képezte a vita tárgyát. A többség ugyan a kérdés mellett foglalt állást, de voltak akik elleneztek. Emezek vezérszónoka Komócsy bátyánk, odaszól amazokéhoz, Walterhez, hogy álljon el a zárbeszédtől, mert eddigi felszólalásával teljesen meggyőzte őt (Komócsyt), hogy neki van igaza. Én is így jártam ellenfeleimmel.

Mindenesetre örvendetes körülmény, hogy a kérdés fölvetése által ily élénk vitát provokáltam e t. lapok hasábjain, s ha nem is közvetlenül, miként ezt igen tisztelt ellenfeleim állítják, de legalább közvetve hozzá járultam ezen aktuális kérdés tisztázásához.

Megvallom azonban őszintén, hogy rám a felidézett vita hangja és iránya sajátságos benyomást gyakorolt: eltekintve attól, hogy ellenfeleim egyike másika fölületesnek nevezett s érveimet igen gyengéknek találta, volt olyan is, ki azzal vádolt, hogy a szívet és lelket nemesítő hit- és erkölcsstan felemlítésével csak a szerkesztő úrnak akartam hizelegni. Ez egyenes gyanúsítás s ki is kérném magamnak, ha ugyan elvem nem tiltaná a személyeskedés terére lépni.

soká; lássuk őt! kérem az ollót. És a boríték felvágatik: csin-gi-ling! s egy arany csikó sietve bújjik az asztal alá. Megállj te! hát nem látod nevelő gazdádat? Tyú, még utoljára a »Népnevelő« indítványát csakugyan elfogadta Wekerle úr s mintául küldött mindegyikünknek egy 20 koronásat. Jó indulatra vall. De ni! még valami kemény most is van benne. Tejsasszony! szabad kérni egy pohár vizet? Mert az embernek jó előre látónak lenni. . .

A vizet megittam. Csin-gi-ling! megint egyik. Ej, de áldott egy levél! Ni! ez meg a harmadik, szólok lelkesülve, mert tetszik tudni: három a magyar. Ez mind semmi! azaz, hogy nagyon sok, de legtöbb mégis a levél. Ezt már csak otthon olvassuk el, anyjukom körében.

Isten áldja meg kedves postamester úr; de pardon! tejsasszonyt majdnem elfeledtem, de ni, csakhogy el nem tévedek, nem találok a kilincse. Meg van mégis.

Kiértem a szabadba; soha nem láttam ily szép rózsapírban a csendes estét. De jó, hogy nem vagyok városban. Mennyi párbajnak lehetett volna indító oka ezen öröm; itt azonban szerencsére, az esti órákban, már senkibe sem ütközhetik az ember.

Rövid volt az út, de most oly sokáig tartott hazamenni. Végre nesztelenül lépek a konyhába,

Erkölcsei nivómat az ily méltatlan gyanúsítás úgy sem szállíthatja le, arra háladatlan szerepre pedig nem vállalkozom, hogy ellenfelemnek vagy bárkinek is olyan színekről beszéljek, melyek iránt fogékonysággal nem bír. A benyomás sajátossága onnét van, mert míg ellenfeleim egyike másika — igen helyesen — a tárgynál iparkodott maradni, addig Várnai úr — úgy láttam — feladatának nem azt tekintette, hogy a kérdést több oldalról megvilágosítván, állításaim helytetenségeit mutassa ki, hanem azt, hogy tisztességérzetemhez közel lépve engem kisebbsítsen. A bátorságot ezen tettéhez vagy abból merítette, hogy nem tudja, miszerint az ily eljárásához nagy erkölcsi bátorság szükséges, vagy abból a körülményből, miszerint fejtegetéseim során kitűnt, hogy magam is tanító vagyok, tanítóval pedig nem szükséges teketóriázni. Becsüljük meg önmagunkat, hogy mások is megbecsüljenek.

T. Várnai úr érveivel könnyen végezhetnék; csak bevezetését kell czítálnom, hogy kitűnjék, mennyit tart ő maga is fejtegetései értékéről. Ugyanis azt mondja szószertint: »Háladatlan szerepre vállalkozom, midőn a régi institucziót védeni óhajtom, mert ez majdnem annyit tesz, mint magát az egész előre törő világ gunyjának kitenni. Ezt a mély belátással elmondott őszinte vallomást méltánylom. Tehát Várnay úr szerint (bár negative) az egyhuzamban való tanítás eszméjének pártolásával én az előre törő világhoz csatlakoztam. Ezzel nagyon megdicsért, köszönet érte. Ellenfelem Várnai úr, nem érti, miként állíthatom, hogy a gyermek most az egész napon iskolában ül, s Riese Ádám segítségével kiszámítja, hogy csak 4 órát ül naponta. Megvallom, hogy ez állításomat nem részleteztem, csupán a tényt említettem fel. Vegyük pl. a 4-ik

osztályt. Itt a köteleles heti óraszám 26; ezen kívül van még esetleg 4—6 mellékóra (engedje el a mellékórák megnevezését) vegyünk középszámmal 5-öt. Ez összesen 31; esik tehát még Riese Ádám nélkül is egy napra 6, esetleg 7 óra. Aki az iskolától egy kissé távolabb lakik, az felkel napkelte előtt, hogy idejében iskolába érjen s d. u. iskolából naplemente után, lámpafény mellett v. sötétben megy haza. Hát nem ül egész napon át az iskolában? De hogy ujólag alaptalansággal ne vádoltasam, kijelentem, hogy ez csak a téli hónapokban van így, mert a nappalok csak akkor ily rövidek. Az óraszám azonban egész éven át megmarad változatlanul. A mai rendszer ellen ennél erősebb érvet — megvallom őszintén — felhozni nem tudok. Ha ezt valaki gyenge érvnek tekinti, nem tehetek róla; meggyőződését mindenkinek respektálok. — Megható az a mód, melylyel a saját czikemből vett s egymással szembe állított idézetekből, akarja Várnai úr következtetlenségemet kimutatni. Hadd álljanak itt még egyszer. Azt mondom ugyanis, hogy »a most kiszabott tananyagot ma sem lehet tökéletesen feldolgozni«, míg később, egy másik hasábon, hol kimutatni iparkodom, hogy a redukált tananyagot majdan a félnapos tanítás mellett is fel lehet dolgozni, azt mondom, hogy: »Egyébiránt még a mai tananyagot is fel lehet dolgoztatni a jobb felfogásu gyermekkel a félnapos tanítás mellett; ezt megmutatták a félnapos (halfim) osztályok...« Erre azt mondja igen tisztelt Várnai úr: tehát egyszer lehet, egyszer nem? ennyire nem volna szabad a sulykot elvetnem. A józan olvasóra bizom, hogy ezzel mennyire vettem el a sulykot. — Hogy mily ártalmas az egészségre a folytonos ülés a büzhödt iskolai levegőben, álta-

Bent hangokat hallok: Atána—fiú—szent—lé—úr—Is—Amen! szólok betoppanva, az imádkozni tanító mamának. Jer csak ide közelebb a világhoz, láttál már koronát? Nem! No itt van ni, nézd meg jól. Talán valakitől mutatóul hoztad? Mutató? ez nem mutató; saját bekebelezett tulajdonom. De had nézzen egyet ez a kis Gizi is — ne piczikém! Ember! az Istenért, hol vetted ezeket? A földből még kiásni nem lehet, mert alig van forgalomban. Nálunk meg épen nincs. Mutasd csak a kezeidet? Itt van ni! Oh kérlek, nem véresek, de talán egy kissé tintásak, azt hamarabb elhiszem.

No de ti néztek, én meg ne? hadd teljék örömem benne nekem is, és újra előveszek egyet.

Pista, ezt nem értem! Nem, no majd azonnal megérted, s kezdem olvasni a levelet; ne fiam! én nem tudom, nem láthatom a betűket, valami nedvesség elsötétíti a szememet. Olvassa egy darabig, azután ő is leteszi s odaborul a nyakamba; a kis piczi is bámulva nézi a jelenetet, mintha gondolná: micsoda nagy bánat érhetne apáékat, hogy így sirnak?...

De nagy az Isten és az Ő hatalma!

Kis falum lakói megértitek-e az én örömömet? úgy-e nem? de azért mégis szent félelemmel eltelve jártok búcsúképen anyjukomhoz: Mutassa meg ides lelkem azt az »uj pizt«, de szeretném

látni; úgy-e a Bazilikán nyerte? Igen! de nem a »sors«, hanem az esztergomi »Bazilikán«.

Szeretett pályatárs! nem a dicsekvésért, hanem a tanulásért irtam én ezt ide. Lásd, a munka, a szorgalom meghozza előbb-utóbb, ha sokára is, jutalmát. Mindegyiknek van egy-egy speciális foglalkozása: méhész, fa-ültető, kertészet stb. A mellékfoglalkozás nem szégyen — iskolán kívül — a hosszú téli estéken, a szép nyári napokon s iskola-szünet idején, tökéletesbithetjük magunkat egy speciális foglalkozás mellett, mely hajlamunkkal leginkább összefér. Sokba ne kapjunk, csak maradjunk egynél állandóan s legyünk mellette kintartók. A siker nem marad el. A folytonos munka pedig nemesít és megóv sok rossztól.

Tavasza van, új életre kel minden; ne csüggedjünk, ne panaszkodjunk többé, de dolgozzunk serényen, és Isten meg fogja áldani munkánkat.

Dári gyi! Ej, csak nem hozták haza egykori lovamat? Nem; egy szegény fuvaros vergődik a part felé, nem akarnak húzni lovai. Végre mégis sikerült; míg a koesi után nézek, eszembe jut a mult, és mosolygó arczczal forgatom meg zsebemben a ló és széna nélkül nevelt csikóimat. Olyan kellemesen hallatszík nyerítésük: Csin-gi-ling!

Szokolj István.

lánosan elismert igazság, mit bizonyítani felesleges, de nagyobb nyomaték okáéért hivatkoztam saját gyermekeimre, kiken bizony nagyon meglátszik az iskolai levegő hatása. Erre azt mondja Várnai úr, hogy medvét akarok az orrára kötni, ő nem hiszi, hogy az iskola ártott volna testi egészségüknek. Mit szóljak ehhez? Vagy talán Várnai úr jobban ismeri családi körülményeimet nálamnál? — Azt a titkot, amit Várnai úr »kénytelen« nekem nagy kegyesen »elárulni« (»amit én úgy látszik nem figyeltem meg«), hogy igen sok szülő van a fővárosban, ki gyermekeit csak akkor ereszti ki, ha iskolába mennek . . . köszönettel fogadom s nem árulom el senkinek. Az ily kivételes esetekre nem ajánlottam receptet. — Várnai úr következetesen szembe állítja a gyermek számára általam követelt friss levegőt azzal a sok rosszal, amit a levegő beszívása közben a tereken láthat. Biztosíthatom, t. Várnai urat, hogy az igazi erkölcsi romlottságot nem a köztereken, utcákon, hanem zárt ajtók mögött, falak között tanulja a gyermek. A csintalanság, amit a közterekről haza hozhat, még nem romlottság; fődolog a piros pozsgás arc, mit magával hoz. Ily módon az aranymosást is abban kellene hagyni, mert sár jön fel vele. — V. úr fejtegetései során egy kissé bár hosszadalmas, de rendkívül érdekes történetet is mond el. Egyszer ugyanis egy jó barátjánál volt látogatóban, ki valamely iskola tőzsomszédságában lakott. Látogatás közben felngrik barátja s roppant gyorsasággal becsukja az egyik ablakot a másik után. Midőn ennek okáért kérdezősködött, barátja megmondta neki, hogy sem a zaj, sem más ilyesféléért kell az ablakot becsukni, hanem azon por miatt, melyet az iskolás gyermekek a 10 órai szünet alatt felkavarnak. T. ellenfelem barátja az emeleten lakott s most azt kérdi tőlem, V. úr mekkora lehetett a por *lent* a gyermekek között? Miért kéri ezen feleletet V. úr én tőlem? Talán azt hiszi, hogy megfogott? A kelepeze nagyon ügyetlenül van felállítva. Én soha sem mondtam, hogy a gyermeket a 10 percznyi szünet közben fenekellen porba kell küldeni ugrándozni. A felhozott példa rá illik a felhozott esetre, de általánosságban elveszti bizonyító erejét.

De nem folytatom tovább. A mai rendszer, mely régi, kipróbált gyakorlaton alapszik, bár megfelelt az eddigi kívánalmaknak, de 68 óta, mióta úgy az iskola valamint az élet is nagyobb és nagyobb terheket ró az individuumok vállaira, azóta szembe-ötölő a testi épség hanyatlása. S az éppen a megdöbentő, hogy az erő és épség már az iskolázás tartama alatt kezd hanyatlani. A felnőtt jobban nélkülözheti a szabadságot és friss levegőt, mint a rohamos fejlődés alatt álló gyermek, kire nézve valóságos méreg a hosszas ülés és a romlott levegő. A baj tehát abban rejlik, hogy manapság az iskolák csak tanító intézetek, a test fejlesztésére s annak ép egészségére nagyon kevés gondot fordítanak. Addig míg a tankötelezettség nem volt általános, e rendszer nyomai sem voltak szembe-tűnők, de mióta mindenki tartozik iskolába járni, azóta a testi erő és épség hanyatlása megdöbentő.

Az igazi embernevelés pedig abban áll, hogy a testet és lelkét (tehát az egész embert) összhangzatosan neveljük, nem pedig egyiket a másik rovására. Ezen bajok orvoslására én az egyhuzamban való tanítás behozatalát ajánlottam; nem vindikálok magamnak csalhatatlanságot; a tévedés emberi dolog; de nekem hitem és meggyőződés, hogy a felpanaszolt bajokon segítve lesz általa. A legerősebb ütő az egyhuzamban való tanítás ellen az egyhuzamban való hosszas tartozkodás az iskolában. Ezt azonban ellensúlyozná az egyhuzamban való hosszas távollét az iskolától. Ha azonban ez új rendszer meghonosulna, másképp is lehetne a felmerülhető bajokon segíteni. Redukálni kell az óraszámot s vele kapcsolatban természetesen a tananyagot is. V. úrnak ez ellen is kifogása volt, szerinte az első osztályban nincs mit redukálni. Ahol nincs ott ne keress; redukáljunk ott, ahol lehet. Az első és második osztály tananyagát heti 18 órán fel lehet dolgozni. Az új rendszer szerint tehát a 6—8 éves gyermek naponként csak 3 órát töltene az iskolában, ami bizonyára nem ártana meg neki, kivált ha órák közben 10—15 perczig mozoghatna friss levegőn. Az óraredukáltót én úgy képelem, hogy a 6—8 éves gyermek naponként legfeljebb 3, a 8—10 éves 3—4, s a 10 éven felülük szintén 4, egyszer-mászor legfeljebb 5 órát töltsenek az iskolában s ilyenkor egy óra játékra (tornázásra) essék. Közegészségügyi szempontból tehát nemcsak lehetséges, de határozottan szükséges az ujitás. Azok az apró-cseprő ellenvetések, hogy majd sok időt tölt az utcán, kocsni alá kerül vagy egyéb baj éri, el nem fogadható argumentum az ujitás ellen, mert hisz most is érhetik a gyermeket ilyes bajok.

A paedagogiai szempontból felhozott ellenvetések közül leginkább megszivlelendő az, hogy vajjon a hosszas délutánok alatt nem szokik-e a gyermek a munkátlansághoz? Megvallom, hogy ez oly lényeges és mélyreható érv, mely egymaga is elegendő volna, hogy az ujitást abban hagyjuk. De szerencsére ez még csak kérdés s rá a felelet még nem feltétlenül kedvezőtlen, sőt erős a hitem, hogy kedvező is lehet. — A másik kérdés, hogy majdan fel lehet-e dolgozni a tananyagot? Erre már bizonyos a felelet, hogy igen; mert a félnapos (halfim) osztályok már megmutatták, hogy lehet, igaz, hogy csak a délelőtti; a délutániak általában gyengébbek voltak, ezt a tapasztalás bizonyítja. V. úrnak az a felhozott esete, hogy egy ismerőse, ki mindig délután tanított s mégis jó sikert mutatott fel, ismét nem bizonyít semmit, csak azt, hogy ismerőse szorgalmas és értelmes tanító volt. Hisz csaknem minden a tanító szorgalmától s rátermettségétől függ. Ha a magántanulók napi 1 legfeljebb 2 órai tanulás mellett meg tudják emészteni a tanterv által kiszabott tananyagot, miért ne lehetne ugyanazt a tananyagot az iskolában napi 3—4 esetleg 5 órai tanulással megemészteni? Mint látnivaló paedagogiai szempontból csakugyan nem lehet ellene érdemleges kifogást emelni, tehát miért ne honosítsuk meg a kívánt ujitást, ha a testi egészség szempontjából kívánatos és paedagogiai

szemponthól pedig megengedhető? Csak azért ne, mert a régil már megszoktuk? Hisz, ha mindig a megszokott régi mellett maradtunk volna, hol volnánk ma már? Egyébként még az Üdvözítőt is megköpdösték amiért a megszokott régi helyett újat tanított! S ha nem is üdvözítő minden újító, azért nem szükséges az újítást kérő intenzióinak tisztaságában és tisztességében kételkedni s csak azt a lehetőséget megengedni, hogy tanító létemre a magam délutánjait akarom szabaddá tenni vagy pedig a gyermekeket munkátlanságra szoktatni. Egy tanítótól — azt hiszem — több tisztesség is kitelik.

A mai rendszer javára még azzal is argumentál igen tisztelt V. úr, hogy ennek fentartása esetén a gyermek délután a délelőtt tanultakat rekapitulálja s így sokkal jobban marad meg az eszében, mintha egy délelőtről a másikra marad a rekapituláció. Nyiltan és bátran bevallom, hogy én délután soha sem rekapituláltam a délelőtt tanultakat, mert akkor nem ritkán földrajzzal kezdeném az éneket, magyar nyelvtannal a német írást és számtannal az olvasást. Egyébként a tudósok rég megegyeztek már a fölött, hogy rekapitulálni mindenkor az óra végén, s a rákövetkező óra elején kell, még az esetben is, ha ez a rákövetkező óra netalán csak a 3-ik, 4-ik napon következne rá. Igen tisztelt V. úr fejtegetései során még a munkáskérdést is említi s azt mondja, hogy »ma mindenki keveset szeretne dolgozni, sokat keresni és az élvezetekbe óhajt merülni. A munkások is mindazon sopánkodnak, hogy hosszú a munkaidő és kevés időt fordíthatnak az önművelődésre.« Én azoknak a szegény munkásoknak teljesen igazat adok s erkölcsi érzütem felháborodik azon a keresztényietlen tényen, hogy az emberiségnek egész tömegei ki vannak szolgáltatva a tőke uralmának. Az adóst az uzsoratórvény védi a Berelék kapzsiságától, de az emberi munkaerő kizsárolását nem tiltják tételes törvények oly eredménnyel, hogy ne volnának méltányos panaszok.

Másik ellenfelem, igen tisztelt Peregrinus úr, azt hiszem, egyben másban félreértett. Így a többi közt ezeket mondja: »Az iskola egyben nevelő intézet. Neveljük a lelket és testet egyaránt, de ne állítsunk fel kétes igazságként oly elvét, mely azt mondja, hogy az iskolában nagyobb szükség van a testi, mint a lelki nevelésre, mivelhogy a gyermek egyuttal ember is; mert éppen azért, mivel a gyermekből embert kell nevelnünk, nem szabad a lelki nevelést a testi előnyére megrövidítenünk.« Legyen szives igen tisztelt ellenfelem e lapok 4-ik számának 26-ik lapján a második hasáb elejét újra elolvasni s ha ott nem ugyanazt mondom, amit t. ellenfelem, akkor — Samu legyek. Ami azt az ellenvetést illeti, mintha a csak délutáni tanítás nem produkálna sokkal kevesebb pozitív eredményt a délelőttinél, el nem fogadhatom. Bár az eredménytelenség okát nem az ebéd utáni emésztési folyamatban kerestem, — ami bizony szintén hozzájárulhat az eredménytelenség előidézéséhez — van annak igen elfogadható lélektani oka is. Ugyanis a tanulásra — már a tapasztalás is azt bizonyítja — legalkalmasabbak a reggeli órák, a mennyiben

az éjszakai pihenés folytán úgy a test, mint a lélek visszaszerzi üdeségét, rugékonyságát. Az egész délelőtti folyamán szabadon levő elszórakozott gyermek elméje (kinek lelke tele van az események egész sorozatának benyomásával), nem képes oly nehéz lelki functiók végzésére, minő a receptio, reproductio. Ezen lelki functiók nélkül pedig nem képzelhetek igazi, eredményes tanulást. T. Peregrinus úr azt is említi, hogy az új eszme hívei azért akarják az egész délutánt szabaddá tenni, hogy eleget mozoghassanak — ha *akarnak*. Most azonban a gyermekeknek az iskolába és onnét hazavezető útat napjában négyszer *kell* megtenniök, tehát *kötelességből* mozognak. Ha az új eszme hívei ezt a négyszeri útat felhánták, tették azt nem azért, mintha a vele járó mozgást perhorreskálnák, hanem azért, mivel egyrészt időpocsékolással jár, másrészt pedig — a fűtött, meleg iskolateremből a hideg szabad levegőre kerülve — napjában *négyszer* van kiléve a gyermek a netaláni meghülésnek s az ebből származható különféle betegségeknek, sőt magának a halálnak is. Azt az állítást, hogy a szülőknek »számba nem vehető, elenyésző csekély százalékka« ügyel fel gyermekére vagy kéri számba tőle az időt, egyszerűen tagadom. Dr. Kiss Áronnak azon idézett mondását, hogy: »az iskolázás tartson hajnalhasadtától naplementig«, reménytelenem akarja t. ellenfelem szószterinti értelemben vétetni, mert az persze absurdum volna, hanem úgy, hogy hajnalhasadtától naplementig ne mulasztjunk el egyetlen alkalmat sem, hogy a gyermek tapasztalat- és ismeretkörét bővítsük és gazdagítsuk, ezt azonban az iskolán kívül, tereken, kertekben, erdők és ligetekben, a mezőn, szóval mindenütt és sokszor eredményesebben megtehetjük, mint magában az iskolában, az ő festett taneszközeivel, a természetet semmiképp sem pótló képeivel, ábráival stb. Azt az ellenvetést is felhozták, hogy »majdan kevés lesz az iskolában eltöltött idő ama neveletlenség ellensúlyozására, mit az alsóbb réteg gyermeke otthon s a rendelkezésére álló szabad félnapok alatt az utcán és nem igen válogatott társaságban elsajátít és lelkében megőrökít.« Az iskolában eltöltött idő ezek ellensúlyozására eddig is kevés volt s kevés lesz mindaddig, míg a gyermek ily környezetben megfordul. Tisztelt ellenfelem a 10. szám 76-ik lapján azt is mondja, hogyan akardhatjuk ugyanazt az anyagot még kevesebb idő alatt elvégezni? Engedelmet kérek, én ezt soha sem mondtam, sőt az anyag redukálását ajánlottam. Hogy a nép- és középiskola közt differenzia van, nem tagadtam soha és sehol.

Még igen tisztelt csillagos (*) ellenfelem ellenvetéseire kívánok néhány szóval válaszolni. Azt mondja, hogy érveimmel nem sikerült őt ügyemnek megnyernem, sőt az a meggyőződés vett rajta erőt, hogy magam sem iparkodtam a dolgok mélyére hatni, mert elcsépelet, ingadozó alapokon álló érvekkel hozakodtam elő. Valóban sajnálom, hogy azon ügy iránt, melyet én olyannyira szentnek tartok, s melyért — mint mondják — kardot rántottam s kész vagyok érte *megvívni, nem tudtam több érdeklődést felkeltetni s neki barátokat szerezni,*

sőt mások csekélybe veszik s az egészséget nem tekintik oly komolynak és fontosnak, mint jó magam is. A testi épség és egészség kérdése, valamint a tömeges gerincgörbülések, közellátóság, sápkór, általános szervezeti gyengeség az én szememben legkevésbé sem elcsépett és hatástalan érvek, mert az emberiség boldogulásának föltételei. Csillagos ellenfelem azt kérdi a többi közt, hogy vajjon nem hallottam vagy tapasztaltam-e, hogy amidőn a gyermek iskolaköteles korba jut s a tanodát látogatja, határozottan elevebb színű, temperamentumu lesz, s hogy szervezete előnyösen kedvező fejlődésbe jut s hogy egész lénye kedvező irányu átalakuláson megy keresztül? Ugyan kérem, ki nem ismeri azt a gyönyörű dalt: »A virágnak megtiltani nem lehet, hogy ne nyíljék, ha jó a szép kikelet.« Még a büzhödöt s alig megvilágított pinczében is fejlődésnek indul s elevebb temperamentumu lesz a nővénycsira, de nem azért ám, mivel a pinczében van, hanem azért, mert jön a szép kikelet. Az a gyermek, ki az iskolaköteles kort elérte, sem azért fejlődik, mert naphosszat az iskolába zárják, hanem azért mert elérte azt a kort, melyben fejlődnie kell. Megengedem azt, hogy az utcákon való csatangolása a gyermeknek előnyére nem igen válik, de viszont igaz az is, hogy inkább vásott legyen, mint nyomorék.

Míg az ember saját édes magzatain nem tapasztalja jelen iskolázási rendszerünk hiányait, addig többé-kevésbé hidegen hagyják az időről-időre felhangzó panaszok az embert, mert mint csillagos ellenfelem állítja, megszokjuk azokat s hatásukat vesztik. De ezek a panaszok mindinkább általánosakká válnak s meghallgattatást követelnek, akár csak a szocializmus, a tőke és munka kérdése s m. e. f. A nemzetek nagyságát s kulturális fejlettségét mennyire emeli, elősegíti a testi épség és erő fejlesztése, legelőkeltebben bizonyítja az ókori görögök példája. A mai napság gymnasiumoknak nevezett iskolák a görögöknél valóságos gymnasiumok (test-edző-, gyakorló-intézetek) voltak, hol a szellem ápolását csak mellékesen gyakorolták. Sokrates, mint tudjuk, az utcán tanította a görög ifjúságot »hajnalhasadtától naplementig«.

Győzzön a jobb!

Juhász Sándor.

Irodalom és művészet.

— Válasz a »Tanítói könyvtár« szerzőjének észrevételeire. Daczára annak, hogy a »Népnevelő« f. évi 8-ik számában amaz ígéretet tettem, hogy a »Tanítói könyvtár« részletesebb ismertetésébe a munka teljes megjelenése után fogok bocsátkozni, egy-más mondani valót nem akarok az ismeretlen jövőbe halasztani, melyek ezáltal kizárólagosan szerző észrevételeire vonatkoznak, fenntartva továbbra is a teljesen megjelenendő munka részletes ismertetésére tett ígéretemet. — Ami a terjedelemre vonatkozó észrevételt illeti, nem győzött meg szerző arról, hogy az ő 219 oldalos módszertana a mai kor tanítójának paedagogiai szükségleteit kielégitheti. Szerző maga is beismeri, hogy

vannak terjedelmes methodikai művek — németül; amit a németeknél az olvasó publikum nagyobb számával indokol, azt nálunk éppen *szükségessé* teszi ama körülmény, hogy még az iskola-ügy terén nem vagyunk ott, hol a németek. Mennyey, Gyertyánffy-Dittes, Bárány stb.-féle munkák rövidsége és elterjedt volta még nem bizonyít a mellett, hogy azok a valódi szükségletet ki is elégítik. Itt van Juhay A. munkája: »A gyermek első tanítója« egy évfolyamra szól (igaz, hogy részletes módszerrel kidolgozva) s mégis — 400 oldal. Hogy szerző a *következő füzetekben* mit s mennyit fog nyújtani, arról én az *első* füzetre vonatkozó rövid ismertetésemben nem szólhattam — mivel azokat még nem ismerem; a bizalmatlanság vádja tehát nem illelhet meg azért, mert a részletes ismertetést a *munka teljes megjelenésétől tettem és teszem függővé*. Amit az *első* füzetéről irtam, az még nem vád, s hogy *nem bizonyítottam*, oka az, hogy fentartottam magamnak a bizonyítási jogot a munka megjelenése utáni időre, a mely bizonyítás nekem fog legnagyobb örömet okozni akkor, ha az a munka előnyére és szerző eddigi kétségen kívül való érdemeinek gyarapítására szolgál. Végül felvilágosításul az *egyoldalúságra* vonatkozó megjegyzésemet jobban körülírom. A viláért sem vonatkozott az a felekezeti jellegre, hanem igenis arra, hogy szerző »Tanterve« csak az ő saját külön olvasókönyvüket veszi fel bazisul, ami, ha nem egyoldalúság, hát — részrehajlás. Különben a legjobb reménnyel vagyok eltelve a viszontlátásig. Béke velünk!

— **Uj zeneművek:** »Cantus Antiphonarum Beatissimae Mariae Virginis, Auctore Aloisio Henning S. J.« czim alatt 10 igen érdekes 2, 3 és 4 szólamu Mária-hymnus jelent meg Kalocsán. Kapható a »Hirnök« szerkesztőségénél. Ára 1 frt. — Az említett művet különösen azon kántorok és egyház-karnagyok szíves figyelmébe kívánjuk ajánlani, kik a mindig friss leveleket hajtó gregorianusi egyszerű, egyházas zenestilusnak kedvelői. A mily egyszerű a dallam és annak kísérő hangjai, épen oly szép hangmozgásokat találunk az alárendelt szólamokban.

— **Rózsavölgyi és Társa** cs. és kir. udv. zeneműkereskedésében Budapesten (Kristóf-tér) jelentek: *Legujabb somogyi nóták*. Írta Pete Lajos. Ára 1.20 kor. — *Magyar dalok és népdalok*: 38. Erre erre, most ment erre. 39. O more, more Ára 1 kor. — *67-es alapon*. Csárdás, szerző Bugyi Ferencz. Zongorára alkalmazta Bodó Alajos. Ára 1.60 kor. E kedves dallamu zeneműveket melegen ajánljuk.

VEGYESEK.

Árváink. Hideg fut át a testemen, midőn az elhagyott árvák jutnak emlékezetembe. Ha Krózus kincseivel birnék, akkor azokat az árvák gyámolítására fordítanám, de mivel csak a nemzet nap-számóságainak egyike vagyok, legnagyobb sajnálatomra, csak másodsorban foglalkozhatom az árvák ügyével. Kedves kartársak! Midőn jelen soraim

cziméül az »Árvaink« szót vettem fel, tettem azt azért, mert különösen a mi édes magzataink jövőjét illetőleg akarom néhány igénytelen szóval, az elhangoztatott szép szavakat megújítani. *Dr. Komlóssy Ferencz* lelkes vezérünknek köszönhetjük, hogy a kath. tanítók árvái ma-holnap menedékhelyet fognak találni, neki adózunk hálával, hogy életünket egy nagy gonddal megkönnyíteni óhajtja. Lelkes vezérünknek azonban nincsen módjában, hogy egymaga segítsen bajunkon; a mi közreműködésünkre van elkerülhetlen szüksége. — Létezhetik-e atya, ki gyermekei jövőjéről ne gondoskodnék, ki azok jólétét szívében ne viselné? Sokan meg vagyunk áldva gyermekekkel, a kik számára nem gyűjthetünk tőkét, hogy elhalálozásunk esetében, tisztességesen megélhessenek. Vezérünk megadta az alkalmat, hogy gyermekeinkről a legválságosabb időben gondoskodva legyen; de mi mit tettünk és teszünk? Valljuk be őszintén, édes keveset! — Nemsokára 3 éve lesz, hogy a magasztos eszme világot látott s levonva egyházi nagyjaink nagy-lelkű adományait, mennyit gyűjtöttünk ama célra? Vajmi keveset, pedig hatalmunkban állt, 1—2 év alatt összehozhatni a szükséges összeget, ha tudtunk volna az ügy mellett lelkesülni. Ha a gyűjtéseket figyelemmel kísérrük, azt kell legnagyobb sajnálatunkra tapasztalnunk, mintha azok meg akarának szünni. Nem, ennek nem szabad bekövetkeznie, míg szívünkben a gyermekeink iránti szeretet honol s mivel ezen szeretet állandó, legyen a mi lelkesedésünk is állandó! Ne bizzuk a gyűjtést csak egyesekre, hanem legyünk mindnyájan tevékenyek, hisz mindnyájan érdekelt felek vagyunk. Szeretett Komlóssynk e lapok IX. évf. 16. számában megmutatta az irányt; kövessük szeretettel, buzgósággal s kitartással! — Gyűjtsünk tehát oly lelkesedéssel, hogy a megtartandó országos értekezleten, ne a gyűjtés módozatairól, hanem a »Kath. tanítók árvaháza és aggjainak menedékháza« mely helyen való felállítatásáról tanácskozhatunk! Adja Isten, hogy úgy legyen! *Zelliger Arnold.* (Reméljük, hogy ha az árvaházi egyesület, melynek alapszabályai a miniszteriumban várják megerősítést, megkezdí működését, hamarosan fellendül az árvaház ügye. — *Szerk.*)

Meghívó. A »Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága« f. évi április hó 3-án (husvét hétfőn) tartja meg Budapesten, a IV. ker. Lipót-utcai új városház közgyűlési termében d. e. 9 órakor rendes tavaszi nagygyűlést, melyre — tekintettel a tárgyak fontosságára, különösen a tanítói fizetések rendezése tárgyában teendő lépésekre — ezuttal nemcsak a bizottság t. tagjait hívjuk meg, hanem szives megjelenését kérjük mindazon tisztelt vidéki és fővárosi ügytársainknak is, kik az ügy iránt melegen érdeklődnek, nemkülönben a hazai tanítóegyesületeknek, melyeknek e nagygyűlésünkön való képviseltetését a tárgyalásra kerülő kérdések fontossága kívánatosá teszi. A gyűlés főbb tárgyai ezek: 1. Fizetésünk rendezése tárgyában tett intézkedésekről szóló jelentés. Előadja *Lakits Vendel.* — 2. A tanítói mellékfoglalkozásokról (közgyámi hi-

vatal viselése, polg. anyakönyvek vezetése stb.) Előadja: *György Aladár.* — 3. A tanítói oklevél felülbírálása (próbatanítások). Előadja: *Somlyay József.* — 4. A magyarországi Tanítók Háza ügye. Előadó: *dr. Gööz József.* — 5. Pénztáros jelentése. Előadja: *Kurz Sámuel.*

Halálozás. Szendrői *Miskolczy* István, Rimaszombat városának 50 éven át működő nyugdíjas róm. kath. kántortanítója meghalt Losonczon, 1893. évi február hó 28-án, érdemdús életének 80-ik évében. — R. in pace!

Ösztöndíjak a magyar kir. operaházban. A magas kormány hazafias bőkezűségéből a magyar kir. operaház intendánsa azon helyzetbe jutott, hogy kitézített programjának, a magyar nemzeti opera fellestésének céljából énekesek képzésére ösztöndíjjalalmásokat létesíthessen, a mely állomásokra a hazai *mindkét nembeli fiatalságból* mindazok pályázhatnak, a kik a megkívántató követelményekkel birnak. E követelmények mindenekelőtt *kiváló hanganyag, tökéletes zenei hallás és megfelelő szinpadai alak.* A pályázni kívánóknak első sorban a vidéki dal- és zeneegyesületeknél kell jelentkezni, az alkalmasoknak itélt pályázókat azután lehetőleg maga az intendáns fogja az egyes nagyobb városokban személyesen meghallgatni. A további eljárásra nézve az intendáns körlevelet intézett az egyesületekhez.

„BUDAPEST“

képes politikai napilap.

XVI. évfolyam.

Naponkint 38,000 példányban jelenik meg.

Folyvást 2 érdekfeszítő regényt közöl. Hetenkint »Uj Budapest« czimű humorisztikus lap mint ingyenmelléklet, melynek képtalány-megfejtői közötti évente 156 kötet értékesebb könyv és

52 darab „Jószív“-sorsjegy

lesz kisorsolva.

A „Budapest“ sokoldalúsága mellett a tanügyi eseményeket is a legélelnekebb figyelemmel kíséri s a hazai tanítótság jogos érdekeinek a legbuzgóbb szószólója.

Évi előfizetési ár 12 forint.

Kedvezmény-ár tanító urak számára: egész évre 9 frt, félévre 4 frt 50 kr., negyedévre 2 frt 25 kr. a postai küldést beleértve.

Az előfizetési pénzek a lakhely és u. posta pontos megjelölésével a »Budapest« kiadóhivatalához

WODIANER F. és FIAI

Budapest, Sarkantyus-uteza 3. sz. alá küldendő

Mutatványszámok egy hétig ingyen küldetnek.

Humor. *Az anyanyelv.* A tanító kérde:

— Pista, meg tudnád-e mondani, hogy miért beszélünk mi mindig anyanyelvről és soha se apanyelvről?

— Hogyne! — felel Pista. — Mert az apáknak odahaza nem szabad beszélniök.

— **Templom orgonának** 4, 10 és 14 változatúak, valamint új és használt zongorák, pianók és harmoniumok jutányos árban kaphatók: *Végh B. Károly* budapesti orgona- és zongora-gyártónál, király-utca 85. sz. a.

A sátoros cigány című humorisztikus néprajz, írta *Zámolyi V. Mihály*, kapható lapunk kiadóhivatalában. Ára 75 kr., bérmentes küldéssel.

Sternberg Ármin és Testvére

ca. és kir. szabad. hangszer-ipar

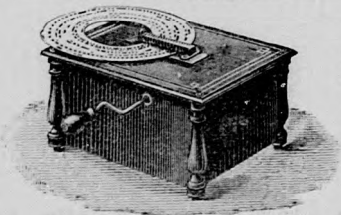
Budapest, VII., Kerepesi út 36.

Saját gyártmányu mindennemű hangszerek és azok kellekei és alkatrészei. Mindennemű hangszerek és zenei művek javítása és hangolása szakszerű pontossággal eszközöltetik.

— **Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.** —

Harmonikáról külön árjegyzék kérendő.

Zongorák javítása és hangolása pontosan eszközöltetik.

„INTONA“ (Ariston)

elpusztíthatlan acélszavakkal, változtatható acélszavaklapokkal és korlátlan műsorral. Ezen új találmányu, hangszerezettel minden előzetes tanulmány és zeneismeret nélkül száz meg száz tetszés szerinti zenedarabot lehet játszani.

Ára 12 forint, a kótalapok darabja 30 krajczár.

Megrendelések az árak előleges beküldése mellett vagy utánvéttel fogadatosítatnak.

Harmonium-különlegességek nagy választékban.

Legalkalmasabb az énekkar vezetésére a **MINIATUR-HARMONIUM.**

Az 1885. évi országos kiállításon kitűnő munkáért és jó ízlésért a nagy kiállítási éremmel kitüntetve.

GAYORA JÓZSEF

egyházi ruhák, szerek, társulati és templomi zászlók műintézete

Budapesten, váczi-utca 17. szám.

Ajánlja dusan felszerelt
egyházak és kápolnák

berendezéséhez szükséges tárgyait, a legjutányosabb áron, a lehető leg szebb kivitelben, úgy a római kath. mint a keleti ritus szerint.

Nevezetesen:

**miseruhák, Ornatusok,
reverendák, czimádák,
egyházi és társulati lobogók,**

**szent szobrok,
csillárok, képek,**

**Monstranciák, stációképek, oltárok,
úrkoporsókat,
stb. stb.**

Régi ruhák ujítását, valamint tűzaranyozást és ezüstözést elvállalja és olcsón készíti el. Arany-, ezüst- és selyem-himzések és himzett egyházi ruhák nagy választékban.

Pontifikáló eszközök, Infulák.

A Budapest-ferenczvárosi templom részére szállított
üveg-festmény rajza.

ÜVEGFESTMÉNYEK MŰINTÉZET.

LIGETI SÁNDOR, Budapest, papnövelde-utca 6. sz.

Ajánlja saját készítményü üvegfestményeit
templomok számára szőnyeg- és mozaikmin-
tákkal, figurális alakokkal, modern vagy antik-
styl szerint.

Költségtervezeteket és rajzokat kívánatra bérmentve küldök.

Egy nagy SZENT ERZSÉBET-et ábrázoló üvegfest-
mény, mely az 1891. évi temesvári kiállításon az arany
éremmel lett kitüntetve, jutányos áron eladó.

Megjelent és kapható:

A magyar korona országai hegy-
és vízrajzi térképe, elemi okta-
tásra igen czélszerű. — 25 kr.

A Rondírás módszeres iskolája, Ko-
lacskovszky Szilárdtól. — 30 kr.

Térképhálózatok, térképrajzoláshoz,
100 lap 2.50, 1 lap 3 kr.

KÁROLYI GYÖRGY

papirkereskedésében

BUDAPEST, V. Dorottya-u. 10.,

ahol azonkívül elismert jó minőségű irkák,
szépirási füzetek, rajzkönyvek, rajzfüze-
tek s minden iskolai szerek jutányosan be-
szerezhetők.

UNIO CATHOLICA

kölesönös biztosító intézet Budapesten.

IV. ker., Lipót-utca 47. sz.

Biztosít:

ingó és ingatlan vagyont tűz,
villám és robbanás által okozott
károk ellen.

Az »Unio Catholica« továbbá egy új, eddig
még egy intézet által sem kultivált biztosítási ágat
honosított meg, t. i.:

**Templomi harangok biztosítását
törés és megrepedés által
okozott károk ellen,**

mely károk tűz- és villámon kívüli körülmények-
ből erednek. Ez utóbbi biztosítási ágra felhívjuk
a nagyérdemü egyházi és községi előljáróink be-
ses figyelmét.

Fölkéretnek a tanító urak, kik képviselőt
vállalni hajlandók, az Unio Catholica igazgató-
ságánál levelező-lap útján jelentkezni.

HIRDETÉSEKET

lapunk részére elfogad

a kiadó hivatal.